

RODIČE A ŠKOLA – SOUKROMÉ DOUČOVÁNÍ JAKO INDIKÁTOR „NEPARTNERSKÉHO“ VZTAHU

PARENTS AND SCHOOL – PRIVATE TUTORING AS AN INDICATOR OF “NON- PARTNERSHIP” RELATIONSHIP

Barbora Nekardová¹, Vít Šťastný¹

¹ Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Cílem příspěvku je popsat, jakým způsobem rodiče doučovaných dětí vnímají pobídky ze strany školy při zajišťování soukromého doučování pro jejich děti. Hlavním zdrojem dat jsou polostrukturované rozhovory s rodiči, které byly realizovány v době, kdy soukromé doučování u dětí již začalo anebo rodiče jeho zajištění vážně zvažovali. Škola z pohledu rodičů neuspokojuje či nedokáže uspokojit vzdělávací potřeby jejich dětí, často navzdory jejich snaze nespokojenost směrem ke škole komunikovat. Na iniciaci změn ve škole následně rezignují a zajišťují soukromé doučování.

Klíčová slova: soukromé doučování, stínové vzdělávání, rodiče, škola, učitelé

Abstract

The aim of the paper is to describe how parents of tutored children perceive incentives from the school when providing private tutoring for their children. The main source of data are semi-structured interviews with parents, which were carried out at a time when private tutoring for pupils had already started or when parents were seriously considering providing it. From the perspective of parents, the school does not or cannot satisfy the educational needs of their children, often despite their efforts to communicate their dissatisfaction to the school. They subsequently resign to the changes at school and procure private tutoring.

Keywords: private tutoring, shadow education, parents, school, teachers

1 ÚVOD

Poskytovatelé stínového vzdělávání (různých druhů a forem soukromého doučování) se v posledních desetiletích stávají stále významnějšími aktéry podílejícími se na vzdělávání žáků (Jansen et al., 2022). Jejich rostoucí význam má proto také dopad na charakter a dynamiku vztahů mezi školou a rodinou.

2 TEORIE

Zajištění stínového vzdělávání je specifickým druhem zapojení rodičů do vzdělávání (Jo, 2022). Důvody, proč se rodiče zapojují do vzdělávání svých dětí, lze rozdělit na tři skupiny: osobní motivátory, životní situace rodiny a percepce explicitních či implicitních pobídek k zapojení se ze strany školy, učitelů a samotného dítěte (Hoover-Dempsey & Sandler, 1997). Naším cílem popsat, jakým způsobem rodiče doučovaných dětí vnímají pobídky ze strany školy (učitelů), jak konceptualizují svůj vztah se školou a jak popisují vliv školy na jejich rozhodnutí zakoupit stínové vzdělávání.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Studie je součástí většího výzkumného projektu, který využívá design zakotvené teorie, aby lépe porozuměl rozhodování rodičů v souvislosti se zajišťováním soukromého doučování. Výsledky se opírají zejména (ale nejen) o analýzu transkriptů kvalitativních polostrukturovaných rozhovorů s rodiči soukromě doučovaných žáků ($n = 37$). Nutnou podmínkou bylo, aby děti navštěvovaly 5.–9. třídu základní školy nebo nižšího stupně víceletého gymnázia a doučování probíhalo v některém ze školních předmětů. Výběr respondentů byl motivován snahou zajistit teoretickou saturaci, ve vzorku proto figurují rodiče z větších i menších měst, s vysokoškolským vzděláním i bez něj. V tematické analýze (Braun & Clarke, 2006) bylo použito otevřené i axiální kódování, kódy byly tvořeny induktivně i deduktivně.

4 VÝSLEDKY

Škola z pohledu rodičů ve vzorku není schopna naplnit vzdělávací potřeby jejich dítěte, a to z různých důvodů: učitel neumí nebo nemůže diferencovat

výuku a individuálně se dítěti věnovat, neposkytuje kvalitní výuku (například používá nevhodné učebnice či metody, kurikulum neodpovídá potřebám dítěte), dítě nemá dobrý vztah s učitelem. Někteří rodiče svoji nespokojenost směrem ke škole nekomunikují z obavy, aby to pro jejich dítě nebylo přitěžující. Jiní rodiče se snaží situaci řešit přímo se školou, ale narážejí na rezistenci či neschopnost školy problém vyřešit. Někdy ani vyřešení příčiny na straně školy neodstraní už vzniklou vzdělávací potřebu. To vede k rezignaci rodičů a k rozhodnutí zajistit soukromé doučování.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Škola je pro rodiče v našem vzorku velmi významným faktorem, který je vede k rozhodnutí zajistit soukromé doučování. Ani doučování nabízené školou zdarma z mnoha důvodů rodiče neuspokojí, neboť škola je z pohledu rodičů součástí problému, nikoli řešením. Vztah rodičů soukromě doučovaných dětí ke škole lze označit jako „nepartnerský“, rodiče se rozhodují se školou nespolupracovat a do řešení vzdělávacích potřeb dítěte se proto zapojuje externí (soukromý) poskytovatel vzdělávání.

PODĚKOVÁNÍ

Za finanční podporu tohoto výzkumu v rámci projektu 22-01308S *Poptávka rodičů po stínovém vzdělávání: kontexty, procesy, determinanty a konsekvence*. Autor děkuje Grantové agentuře České republiky.

6 LITERATURA

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77–101.
- Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. M. (1997). Why do parents become involved in their children's education? *Review of educational research*, 67(1), 3–42.
- Jansen, D., Elffers, L., & Volman, M. (2022). And then there were three:(re-) distributing educational responsibilities in response to the growing use of shadow education in the Netherlands. *Cambridge Journal of Education*, 52(5), 615–632.

Jo, H. (2022). Market-based parental involvement: impact of networks of middle-class mothers in the education marketplace. *Cambridge Journal of Education*, 52(6), 759–774.